

KRALINA HOBOTH KATALIN

ONLINE OKTATÁS AZ ALAP- ÉS KÖZÉPISKOLÁKBAN¹

Másfél évvel ezelőtt a világvárvány következtében az oktatás az alap-, közép- és felsőfokon is az online térbe kényszerült, s a jelenléti képzés helyett a pedagógusoknak és a diákoknak is el kellett sajátítaniuk a távoktatást lehetővé tévő eszközök, programok használatát. A távoktatás az egyes oktatási intézményekben különböző formákban valósul(t) meg. Az iskolák egy része az órarenddel összhangban online tanítási órákat tart(ott), más iskolák egyes tantárgyak távoktatása során írásban küldték a tananyagot és a feladatokat a diákoknak. A képzés e formája diákok és pedagógusok számára egyaránt nehézségeket okozott. Jelen írásom az alap- és középiskolában oktató pedagógusok távoktatás során felmerülő tapasztalatait, az egyes oktatási és számonkérési módszerek megvalósítási módjait veszi sorra. A felmérés online kérdőív segítségével valósult meg, amelyet 16, alapiskolában, ill. 23, középiskolában oktató pedagógus töltött ki.

A felmérésben részt vevő, alapiskolában oktató pedagógus többsége falun tanít. Az adatközlők több mint felénél megvalósult a tantárgyak online oktatása, a válaszadók harmadánál néhány tantárgyból (főként a ne-

velési tárgyak esetében) nem voltak online órák. Itt a pedagógusok írásban küldték a diákoknak a feladatokat. A leggyakoribb problémák a következő területeket érintették: gyenge internetkapcsolat (75%), megfelelő számítástechnikai eszközök hiánya (12,5%), kellő informatikai ismeretek hiánya (6,3%), kommunikációs nehézségek a diákokkal (6,3%). Válaszaik alapján a legtöbb nehézséget a megfelelő minőségű technikai felszereltség hiánya okozta. A megkérdezett pedagógusok véleménye alapján a diákok többsége a lehetőségekhez képest aktívan bekapcsolódott az oktatásba, együttműködött a képzés, ill. számonkérés során (62,5%). Néhányan viszont (12,5%) különféle technikai problémákra hivatkozva (akadozó az internet-, ill. áramszolgáltatás) nem vettek részt az órán, az írásban kidolgozandó feladatokat nem önállóan oldották meg (12,5%). A pedagógusok arról is beszámoltak, hogy a diákok feljelentkeztek ugyan az online órákra, viszont a mikrofonnal, kamerával kapcsolatos meghibásodás miatt nem kapcsolódtak be aktívan az óra menetébe (12,5%).

A távoktatás során nemcsak a képzési, hanem a számonkérési módszerek terén is sok kérdés, probléma

figyelhető meg. A megkérdezett tanárok számára a legnagyobb kihívást a tananyag számonkérése jelentette, elsősorban írásbeli formában (37,5%), mivel a számonkérés e formájánál merül fel leginkább annak az esélye, hogy a diákok nem önállóan dolgoznak. Az online tesztek során megszabott feszes időkorlátot pedig a diákok értékelték negatívan, mivel ezen kritérium feltehetőleg nehezíti a koncentrációt, plusz stresszhelyzetet teremt. A szóbeli feleltetés sem problémamentes, mivel a számonkérés e formája a leginkább időigényes.

A tananyag megfelelő szintű átadása, a tanítási órákra való felkészülés, a tananyag digitalizálása, valamint a lehető legerősebb módon történő átadása szintén kihívás elé állította az oktatókat. A tananyag digitalizálása mellett az írásban leadott feladatok ellenőrzése, javítása tartozott a pedagógusok leginkább időigényes tevékenységei közé.

A felmérésben részt vevő oktatók úgy vélik, hogy az alapiskolás diákoknak a legnagyobb nehézséget az jelentette, hogy nagyobb mértékben kellett önállóan dolgozniuk, a tananyagot a szülők segítségével elsajátítaniuk, ill. gyakorolniuk, több feladatok kellett

¹ Ezúton szeretnék köszönetet mondani adatközlőimnek a felmérésben való részvételükért.

írásban leadniuk. A kellő tanári magyarázat hiánya szintén nehezítő körülmény azon tárgyak esetében, ahol nem volt (rendszeres) online tanítás, hanem írásban kapták meg a diákok a feladatokat.

A jelenléti oktatásra történő visszatérés után az alapiskolákban oktató pedagógusok a legnagyobb hiányosságot a tananyag nem megfelelő szintű ismeretében látták (43,8%). A megkérdezett oktatók negyede figyelt meg gondokat a kommunikációs és szociális kompetenciák terén, ill. a „napi rutin” hiányában. Véleményük szerint az online oktatás sok digitalizált segédanyag, ill. online feladatlap kidolgozásával, valamint a megfelelő technikai segédeszközök biztosításával tehető hatékonyabbá. A megkérdezett pedagógusok többsége szerint a tananyag vizuális oktatása könnyítheti meg leginkább a feldolgozást.

A középiskolában oktató tanárok közül 23 pedagógus töltötte ki a kérdőívet. Válaszaik alapján elmondható, hogy azokban a középiskolákban, melyekben a megkérdezett oktatók tanítanak, teljes mértékben megvalósult a tantárgyak online oktatása. Az adatközlők szerint a legtöbb nehézség a kommunikáció során merült fel (52,5%), további gyakori gondot jelentett a gyenge internetkapcsolat (34,8%). A középiskolai tanárok távoktatás során szerzett tapasztalatai több pontban hasonlítanak az alapiskolákban oktató pedagógusokéihoz.

A megkérdezett középiskolai tanárok véleménye alapján a diákok a lehetőségekhez mérten igyekeztek aktívan bekapcsolódni a képzésbe, de előfordult olyan eset is, amikor különféle technikai gondokkal (pl. áramkimaradás, nem működő internet) indokolták az óramulasztást, ill. arra is akadt példa, hogy a diák feljelentkezett ugyan az órára, de nem működő kamerára/mikrofonra hivatkozva nem tudtak aktívan bekapcsolódni az óra menetébe.

A középiskolákban oktató tanároknak szintén „fejtörést okozott” a tananyag írásbeli számonkérése (43,5%), ill. a kommunikáció a diákokkal (30,4%). A legtöbb többletmunkát az online feladatok összeállítása, valamint az írásban leadott feladatok javítása okozta.

A pedagógusok véleménye alapján a középiskolás diákoknak is az jelentette a legfőbb nehézséget, hogy a tananyagot nagyobb mértékben kellett

önállóan elsajátítaniuk. A megkérdezett pedagógusok a jelenléti oktatásra történő visszatérés után a legtöbb problémát a napi „rutin” hiányában látták, melynek újbóli kialakítása nem mindenkinél volt zökkenőmentes. A tananyag nem megfelelő szintű ismerete szintén kihívás elé állította a pedagógusokat s diákokat egyaránt. A diákok leginkább a személyes kapcsolatot hiányolták a távoktatás során, viszont pozitívan értékelték a tanároktól kapott segédanyagokat.

Az online oktatás hatékonyságának növeléséhez az adatközlők szerint nélkülözhetetlen a szükséges informatikai, számítástechnikai eszközök biztosítása (melyen körülmény független a pedagógusoktól), a tananyag digitalizálása, online feladatlapok összeállítás, online segédanyagok kidolgozása. Az online képzés hatékonyságát nagyban növelné, ha a számonkérés – legalább részben – jelenléti formában történne, ami természetesen az érvényes járványügyi előírások függvénye. Így a diákok is komolyabban vennék a rájuk háruló feladatokat, mivel objektívebben értékelhető körülmények között adnának számot tudásukról.

Az alap- és középfokon oktató pedagógusok válaszainak összehasonlítása után elmondható, hogy a távoktatás során részben ugyanazok a nehézségek jelennek meg a képzés minden szintjén. Megfelelő minőségű számítástechnikai felszereltség hiányában nehezen valósítható meg a színvonalas távoktatás, s az oktatás ezen formája nagyfokú együttműködést igényel tanároktól, diákoktól, szülőktől egyaránt. A tananyag digitalizálása, online feladatok készítése, az írásban leadott feladatok értékelése nem kevés többletmunkát jelent minden pedagógusnak, viszont a tanárok e munkáját a diákok is elismerték, pozitívan értékelték a kapott segédanyagokat, online feladatlapokat.

A távoktatás során szerzett tapasztalatokban azonban különbségek is megfigyelhetők a képzés egyes szintjein. Az alapiskolában oktató pedagógusok nagyobb arányban jelölték meg a leginkább jelentkező problémaként a diákok nem megfelelő szintű tudását a jelenléti oktatásra történő visszatérést követően, mint a középiskolai tanárok. Ez valószínűleg annak tudható be, hogy az alapiskolákban a tantárgyak egy része – főként a nevelési tárgyak – esetében nem mindenhol voltak (rendszeres) online órák, a diákok

írásban kapták a feladatokat. Mivel a középiskolákban – az adatközlők válasza alapján – teljes mértékben megvalósult a tantárgyak online oktatása, az említett probléma kisebb mértékben jelentkezett. A megkérdezett pedagógusok véleménye alapján a középiskolásoknál elsősorban a személyes kontaktus, valamint a napi rutin hiánya volt megfigyelhető. Itt természetesen nem hagyható figyelmen kívül, hogy a középiskolák hosszabb ideig kényszerültek online formában oktatni.

A pedagógusok tapasztalatai alapján a távoktatás csak úgy tehető hatékonyabbá, ha a képzés online órák formájában valósul meg – sok szemléltető segédanyag digitalizálásával, online feladatlapok kidolgozásával. A számítógépen keresztül nem tudunk ugyan tanteremi körülményeket teremteni, de amennyiben a diákok hallják a tanári magyarázatot, amely kiegészül szemléltető prezentációval, online vagy írásban visszaküldendő feladatokkal, az jelentős mértékben megkönnyítheti a tananyag megértését. A tananyaghoz kapcsolódó különböző beszámoló, prezentáció, valamint projektek kidolgozása segítheti a diákok önálló munkáját. A távoktatás csak a folyamatos visszajelzés, kommunikáció révén lehet effektív, s a számítógépes ismeretek mellett nagyfokú kreativitást is igényel. Az olyan tantárgyak esetében, amelyekhez pl. labormunka, szakmai gyakorlat kapcsolódik, szemléltető videók lehetnek a pedagógusok segítségére, ill., ha az adott szakterület szakembereit is bevonják a képzésbe pl. szakmai előadások, online tanfolyamok révén.

Mivel az online képzés csupán a diákok felelősségteljes hozzáállása révén lehet hatékony, fontos, hogy aktívan bekapcsolódjanak a képzésbe, ill. a számonkérés során önállóan dolgozzanak. Ösztönzőleg hathat, ha pl. a távoktatást követően a diákok jelenléti formában adnának számot a félév során szerzett ismereteikből. Amennyiben a számonkérés e módja nem valósulhat meg, ajánlatos előnyben részesíteni az online szóbeli feleltetést az online tesztekkel szemben.

Jelen dolgozat az online oktatás során szerzett eddigi tapasztalatok összegzésével kíván kiindulásként szolgálni, hogy a távoktatás során is a lehető leghatékonyabb módon valósulhasson meg a képzés, a pedagógusok tudjanak meríteni egymás tapasztalataiból.